САНА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮГЭР ТАХСАР

№ 27 (8436). 1999 СЫЛ КУЛУН ТУТАР 11 КҮНЭ. ЧЭППИЭР. СЫАНАТА — 1 СОЛК. 10 ХАРЧЫ.

ХАҺААЙЫНЫНААҺЫН МЕХАНИЗМА

ХАЙА СУОЛУНАН БАРАБЫТ?

Биһиги, тыа дьоно, бүгүҥҥү олохпут төһө да түһүүлээҕин-тахсыылааҕын иһин, сайдыы уопсай сиэрин тутуһан, син-биир иннибит хоту сыҕарыйан иһэр үтүө баҕалаахпыт. Ол гынан баран, бу маарахан көмүлүгэр хайа суолунан барарбытын үөһэттэн да, аллараттан да чуолкайдык быһаара илликпит. Быһата, мунанан күс оҕотун курдук олоробут.

Социализм суолунан сэттэ уон сыл айанныы сылдьыбыт. Кэлин 30 сылга государство өлгөм көмөтүнэн (совхозтар үөскээннэр), техника күүһүнэн тыа хаһаайыстыбатын син дьэллэннибит-уоттаннибыт, ортотунан уруук үөрэхтэннибит. Аны аһаабыппыт, таҥныбыппыт ордугун хоту-соҕуруу күүлэйдээтибит. Онтон олохпут соҕотохто күөрэ-лаҥкы барда. Туохтан маннык буолбут? Биһиги политэкономия биир тутаах сокуонун кэспит эбиппит. Ол эбэтэр нэһээттээхтэрэ үлэлээбиппит: аҕыйахтык оҥорбуппут, элбэҕи аһаабыппыт. Кэтэрин курдук бэйэбит бурууйбутунан социализм суолун иитиэн мунурданна. Алдьаммыт хоруудьабытыгар хааллыбыт.

Аны капитализм суолунан барарбытын атахтыыр тура илликпит, иннибит диэки биир да хардыыны оҥорор кыахпыт суох эбит.

Үһүс суол — бу өбүгэлэрбит саадьаҕай оҕустарын суола, толору натуральнай хаһаайыстыбаҕа барыы. Төһө да атын сайдыылаах суолу көрдүү сатаабыт иһин, история син-биир хатылана турар. Дьиҥ чахчытынан саадьаҕай оҕус сир таарар сахаҕа өлүүттэн эрэ өрүһүйбүт буолбатах, өссө киһи, сүөһү ахсаанын элбэппитэ...

Саха ыалын сиртэн араарбыттара сэттэ уон сыл буолла. Билигин биһиги оҕолорбут, сиэннэрбит буортан айыыны букатын билбэттэр. Ииннэхтэн да тыа ыала бэйэтин бурдугун үүннэринэн килиэптээн сиир буоллаҕына эрэ сымыйа сүһүөҕүн булунан атаҕар туруоһу. Дьэ, ол кэмиттэн кыайбыт ыалы, байан-тайан баран, хайа диэки торуо дайбыырын бэйэтэ билиэҕэ.

Баччаа ыарахан олохоо тыа сиригэр аҕардас этиим, үүтүнэн эрэ дьарыктаныы олус саарбах, тутах быһыы диэн саныыбын. Атыннык эттэххэ, бүтүннүү аймахтаттан тутулуктаах ситэтэ суох натуральнай хаһаайыстыбаҕа олоробут. Онуоха эбии саамай тыын асылыктар — килиэп күн аайы харчытын нэс тобоһин тыа ыалын аасыат-арахыат хроническай ыарыытыгар кубулуйда.

Тыа ыала — бу экономика төрүт силиһэ, ньоҕай тирбэҕэтэ, олбет үөһэ, быстыбат тыына. Дьэ кэргэн бодоротугар оҕо, эдэр, кырдьаҕас — киһи барыта кыттар итиэнни ким даҕаны: «Хаччы-мүччү, бүттэ да — харчы!» — диэбэт.

Правительство иннинэн ыала тыа сиригэр хайыскатын тосту уларытан, аҕыс уон бырыһыан сүөһү баайдаах чааһынай хаһаайыстыбаҕа улахан болҕомтотун уурара бүгүҥҥү олохпут көрдөбүлэ буолла. Онуоха бурдук сирин оҥорууга ороччуллээх дьаһаллары ылынара тоҕоостоох: бастатан, ыалларга кыттыһыннаран бурдук сирин баарын, иккиһинэн, спэнэ бурдугунан хаачылыыы, үсүһүнэн, дьоҕус техника булуутугар дьоһуннаах чопчу көмөнү оҥоруу.

Кырдьык, тыа киһитин психологиятын тэрдуттэн уларытан, ыалларынан бурдук ыһыытын олохто киллэрииттэн уонунан-сүүрбэнэн сыллаах уһуннуктаах үһүн процесс барара чайдонор. Манныаха аасыыт ой-санаа ыар баттыгыттан турганыык босхолонон, саҥа үйэҕэ саҥалыы дьаһанар кэм кэллэ.

Тыа ыалын олоҕун таһымын атын омук килиэбэ, тастан аҕалыы бурдуга куруутун таҥнары баттыы туруоҕа, кэнэҕэс киһи бэйэтин бурдуга, бэйэтин килиэбэ олоҕун үйгүтүн быһаарыа.

Е. ГАБЫШЕВ, бастакы бааһынай.

ЫАЛ ЭКОНОМИКАТЫН САҔАЛААҺЫННАРА

Чурапчытааҕы потребобщество (сэбиэт председателэ Платонов Г. С.) аасыыт тохсунньу, олунньу ыйдарга Болугур, Соловьев, Одьулуун нэһилиэктэрин олохтоохторуттан сүөһү тоботун, туйаҕын соҕотуопкалаата. Ол түмүгэр 17 сибиинньэ, 145 ынах, 87 убаһа тоболоро, 1051 устуука ынах, сылгы, сибиинньэ туйахтара, барыта 23 тыһ. 746 солк. суумалаах тутулуунан уонна общепит неһүө (К. В. Городецкая) истээх нэһилиэниньэҕэ дьарыһаангкы, кальтесон атыылаһар, дьоҥ хамаҕатык ылар.

«СО» корр.

СПЕЦИАЛИСТАРГА АТТЕСТАЦИЯ

Улуус дьаһалтатын баһылыга Шадрин А. А. 626 №-дээх дьаһалынан баһылыгы бастакы солбуйааччы Мишин Н. Н. председателлээх комиссия тэриллэн, эргиэн тэрилтэлэрин специалистарыгар аттестацияны ытта.

Чурапчытааҕы, Мааркычааннааҕы, Сылаҥнааҕы потребобществолар 37 үлэһиттэрэ, олор истэригэр 16 бухгалтер, 3 товаровед, 3 экономист, 3 технолог, 2 биэкэр, 8 продавец, 2 техническэй үлэһит, аттестацияны кэбылланнылар.

Үчүгэй билиилээх уонна үрдүк категориялаах специалист буолалларын көрдөрдүлэр: Мааркычааннааҕы потребобществоттан Федорова А. В. — толуокка бухгалтер, Пермякова А. Д. — опта бухгалтера, Эверстова М. М. — сыана экономиһа, Сылаҥнааҕы потребобществоттан Башарина М. Н. — расчетнай бухгалтер, Чурапчытааҕы потребобществоттан Данилова Н. К. — экономист, Матвеева А. Л. — расчетнай бухгалтер, Кожурова Г. М. — биэкэр.

Комиссия эргиэн атын тэрилтэлэрин специалистарын эмиэ аттестациялыырга былаанныыр.

Г. С. ПЛАТОНОВ,
«Холбос» РПС сэбиэтин, аттестационнай комиссия чилиэнэ.

Бахсы ырыаһыта Дарья Барашкова

Быйыл биһиги биир дойдулаахпыт Дарья Григорьевна БАРАШКОВА 80 сааһын туолла. Кини саха маҥнайгы ырыаһыттара Екатерина Захарова, Анна Егорова кэмнилэриттэн даҕаспытынан саха вокальнай искусствотын кэрэлиэһин өрө дабайбыт киһинэн буолар.

Бахсы биир бүччүм алааһыгар Тарыытахха халыҥ аймах хаан-уруу дьоннордоох Барашковтар дьиэ кэргэттэригэр төрөөбүтэ. Аҕата Григорий, тыа киһитин сиэринэн, хороҕор муостааҕы, сыспай сиэллээҕи иитиинэн дьарыктанара. Бу уонча оҕолоох ыал уруккуу кэмгэ ыарахан олохха олорон оҕолорун барыларын үөрэхтээх, үлэһит дьон оҥортуурга дьулуспутун билигин соҕо саныыгын. Ол курдук, улахан уоллара Николай юрист идэтин баһылаан бираабы харыстыыр органнарга үлэлээбитэ. Дьаал уонна Григорий республикаҕа биллэр-көстөр партийнай үлэһиттэр буолбуттара. Кыра уол Николай ас дьаала комиссариатыгар үлэлии сылдьан сэрии сылларыгар ыалдьан өлбүтэ. Кыргыттартан Дарья Саха сиригэр биллэр ырыаһыт буолбута.

Дарья Григорьевна ырыаһыт буола үүнүүтүгэр улахан сабыдыалы оҥорбут киһи — Тарас Павлович Местников. Кини көмөтүнэн аймахтаттан талааннаахтар кыыс 1943 сыллаахха радио комитекка үлэһитинэн киирбитэ. Ити кэмтэн ылата чуор куолаһа саха норуотугар киэҥ биһирэбили ылан барбыта, республика үтүөлээх артистката буолбута.

Билигин төһө даҕаны кырыйдар, Дарья Григорьевна айар талаанын кыыма саҥа көлүөнэ ырыаһыттары саҕар. Кинилэх өссө да үһүн сылларга дьоллоохтук олорорунгар биир дойдулаахтара баҕарабыт.

Василий ЛЫТКИН,
Чыаппара бөһүөлэгин олохтооҕо.

СОНУННАР

«АЛРОСА» ҮРДҮК ЭБЭҺЭЭТЭЛИСТИБЭЛЭРЭ

ДЬОКУУСКАЙ. «АЛРОСА» АК быйыл 1,5 млрд. доллар суумалаах алмааһы хостуур былааннаах. Компания хостооһун кээмэйин улаатыннаран иһиэ. 2010 сылга 2 млрд. доллар алмаас хостонуохтаах. Ити туһунан «АЛРОСА» АК кэтээн көрөр сэбиэтин мунньаҕа быһаарда.

Кэтээн көрөр сэбиэт хос председателэ Андрей Кириллин пресс-конференцияны ытта. Кини этэринэн, компания быйылгы бюджета уонна 2000 сылга диэри алмааһы хостооһун программата бигэргэтилиннилэр. Аасыыт сыл түмүгүнэн «АЛРОСА» акцияларынан 30 мол. солк. дивидент төлөнүөҕэ. Компания республика бюджетыгар нолуокка төлөбүрдэрин барытын оҥордо. Арай «Якутскэнерго» АК эрэ иэстээх.

Билигин компания нефть, кыһыл көмүс, мрамор, гранит баар сирдэрин туһаҕа таһаарыыга бырайыактары үөрэтэр уонна Нерюнгрига оромуоннуур-механическай заводу сөргүтүүгэ үлэлиһэр.

Төс кураатыгааччылара кытта сыаналар тэҥниһэр түбэлтэлэригэр компания республика предприятиеларын кытта үлэлиһэргэ бэлэм. Быйыл «АЛРОСА» Саха сирин чочуйар-кырыылыыр предприятиеларыгар сырьены биэриитин 2 төгүл кэриҥэ улаатыннарыаҕа.

Кэтээн көрөр сэбиэккэ Россия алмааска палататын үлэтин туһунан информация аан бастаан истилиннэ. Кэлин бу тэрилтэ салаата Дьокуускайга аһыллыан сөп.

ТЫА ХАҺААЙЫСТЫБАТЫН ӨЙӨӨҺҮН КУРСА ЫЛЫЛЫННА

ДЬОКУУСКАЙ. СР тыа хаһаайыстыбатыгар уонна соҕотуопкаҕа министрэ Егор Борисов мааассабай информация средстволарын үлэһиттэрин кытта көрсүстэ. Кини онно Москваҕа сылдьан ылбыт үлэтин туһунан кэпсээтэ.

Саха сирин бэрэстэбиитэлин РФ тыа хаһаайыстыбатыгар уонна аска-үөлгэ министрэ Виктор Семенов приемнаата. Е. Борисов кинилэхэ республика тыатын хаһаайыстыбатын билиҥҥи туругун, ытыллар реформалар тустарынан кэпсээтэ уонна тирээн турар проблемалары көтөхтө. Биллэн турар, хотугу регион аграрнай салаатын үбүнэн уонна материальнай-техническэй өттүнэн өйөөһүн боппуруостара көрүллүннүлэр. Федеральнай салайааччы республика министрин сүрүн этиилэрин ылынна.

Егор Борисов бааһынай хаһаайыстыбаларын уонна фермердэр Бүтүн Россиятааҕы Х съезтэрин, РФ Тыа хаһаайыстыбатыгар уонна аска-үөлгэ министерствотын коллегиятын мунньаҕын, дойду тыа хаһаайыстыбатын наукаларын салайааччыларын сүбэ мунньаҕын үлэлэригэр кыттыыны ылла. Ону таһынан агропромышленнай комплекс үлэһиттэрин Бүтүн Россиятааҕы сүбэ мунньаҕар ыҥырыллан сырытта. Онно РФ Правительствотын Председателэ Евгений Примаков, РФ Тыа хаһаайыстыбаларын наукаларын академиятын президенэ Геннадий Романенко уо. д. а. тыл эттилэр.

Министр санаатынан, Россия саҥа Правительствота тыа хаһаайыстыбатын дьоһуннаахтык өйөөһүн курсун тутуста. Ол эрээри салааны өрө тардыыга биир кэлим концепцияны ылыныылаах араас көрүүлээх политическай утарыта туруулар итэхтыыллар. Итинник быһыыга-майгыга республикаҕа, үөһэттэн ыйыылары кэтэспэккэ, бастатан туран, бэйэтин күүһүгэр уонна кыаҕар тирэҕирэн үлэлиэх тустаахпыт, диэн түмүктээтэ министр.

МИНИСТР МОСКВАҔА СЫРЫЫЛАРА

МОСКВА. СР үөрэҕин министрэ Евгения Михайлова РФ Үөрэҕин министерствотын коллегиятыгар отчуоттуу сырытта. Кини «Оскуола тэриллэрэ» ХЭО генеральнай директорын Б. Островскайы кытта көрсөн, бу инженернэй-производственнай кини филиалын Дьокуускайга аһар туһунан кэпсэтии барда.

Е. Михайлова РФ Кинн баанын председателин солбуйааччы В. Гаригновы кытта көрүстэ. Онно «Сахабилиибаан» кэһиин кэннинэ сыл аҥарыгар икки эрэ бырыһыан сирбиэйбитэ ылылынна. Көрсүһүү кэмигэр 10 күн иһинэн баан чөлүгэр түһүүтүн эбии былаанын оҥорорго быһаарыланна. СР Правительствота государство депозиттарын төнүннэрэр болдьоҕу уһатар, кылгас болдьохтоох заему биэрэр түбэлтэтигэр «Сахабилиибаан» үлэтин туһунан РФ баанын уруккутунан дьаһала көрүллүөн сөп. «АЛРОСА» АК-та министр вице-президент В. Софроновы кытта Оҕо саас уонна оҕо спордун сылларын программатын үбүлээһинигэр көмө туһунан кэпсэттэ. Программа 9 бизнес-былаана дьүүллэнииһи хаалла.

ЫАРЫҺАХ ЭЛБИИР

ДЬОКУУСКАЙ. СПИД-нэн өссө биир сутуллубут киһи көһүннэ. Кини Депутатскай олохтооҕо, Украинаҕа үөрэнэр, наркоман.

Онон республикаҕа барыта бу ыарыы 31 түбэлтэтэ арыллынна. Быйыл бу ыарыы биир киһи Мирнэйгэ көстөн турар. Ыарыы Дьокуускайга, Нерюнграга уонна Мирнэйгэ ордук элбэх.

СИА.

● ТЫА ҺАЛЫН ЭКОНОМИКАТА

ТЫА ҺАЛЫН ОЛОҔУН УЙГУТУН ОҤОРУУ ОҤКУЛЛАРА

(Салгыыта. Иннин хаһыат 14, 18 №№-дэр кор).

ҺАЛ—ТӨҺҮҮ КҮҮС

Сүөһүнү иитиэт буолла да саха олоҕун отуора чахчы сатарыйыан сөп. Өбүгэлэрбит, айылҕаны кытта ыкса алтыспыт мыңдар дьон, хайа да баайтан түбэспиччэ ураа муостаҕы, сысцай сиэллэҕи талан ыҥбатахтара чахчы. Онон үрүҥ тыыннарын өллөйдөөһүөхтэрэ.

«Былыргыны былыт саппат»—удьуордаабыт дьон сиэринэн, биһиги, ураанхай хаанныахтар, үтүө үгэстэри тилиннэрэн күннэҕи «олохпутугар-дьаһахпытыгар туһаныах кэриэхтээхпит. «Ол умнуллубуту сөргүтүү аныгы олоххо туох кодьүүстээх буолуой?»—диэн дьактиргэн ыйытыахтарын сэрэйэбин.

Сахаҕа быраабыйар былыргы кэмнэртэн ыал ытык тарилтэнэн ааҕыллар. Онон олох сүнньэ ыал тула барыахтаах, туох баар тэрээһин бүтүннүүтэ ыалга бааһыллыахтаах, сайдыы ыалтан сириэдийиэхтээх.

Хомойуох иһин, билигин ыал, киһи айнах олоҕордьаһаҕар быһаарыылаах оруолу ылар эрээри, экономическай сыһыаннартан лаппа тэйитиллэн олорор. Өбүгэлэрбит олох олорбут хотугу туттулларын судургу, тэттик, ииигэ ыымаларыттан үгүстэрэ аныгы олох халыыбыгар холкутук туттуллуохтарын сөп. Дьиэ кэргэн экономиката, дьиҥэр, торүт саҥа өйдөбүл буолбатах. Сахаларга куобүргэн диэн баара. Ол аата—ыал айаҕын ииттэрэ, баай-дуол оҥостоору аннан иннэн, эрээ ньымаларынан тэриииитэ.

Ыал нуобүргэнэ билигинитэ сыһыаран быһаарар буоллаххы, үс хайысхалаах сайдыахтаах. Бастакыта, саха олоҕун ытык укулаатын тутуһуу—айылҕаны кытта алтыһан, торүт дьарыктарын сайыннарыы—сүөһүнү-сылгыны иитии, бултааһын-алтааһын, кыстыктанан-сайылыктанан, бытанан олоруу. Иккиһэ—ыал олоҕо-дьаһаҕа туох нааданааҕынан толору хааччыйыыларын ситиһии. Үсүһэ—сүөһүтүн, атын баайын-дуолун кэрэрүк тайылан эбии дохуоту биэрэр туспа дьарык баар буолуута.

Аны туран, хас биирдии ыал үттүөбайдаах, ол эбэтэр үттээх-харчылаах, буоларга кыһаллара. Үттүөбэй үс үөрдүстээ турара—сыһыктан, лэбэттэн уонна өнөттөн. Сыһык уонна лэбэ тустарынан үөһэ ыыгастыы быһааран аһарбытым. Ыал сыһыга—олоххо туох баҕарар буолар, онон ыар күннэр үүнүөхтэрин собүтэр анаан муннуллар үп-харчы, баай-дуол. Лэбэ—киһи кэнэҕэскитигэр эрдаттэн бэлэмниир тэрийиитэ. Холобур, билигин үйэҕэ чэчик-чэбдик буоларга, ымтаһаргэ-тэмтэйэргэ, оҕолору үөрэттэрэргэ анаан уурумньу үп. Өнө—бэйэ хаһаайыстыбатыгар буолбакка, бысарыт булан, атыттарга ооро оҥорон киллэриилээр үп.

Субу билигин дьиэ кэргэн эрэ барыта тус бэйэтин бюджеттыы, эбэтэр үттүөбайин, олохтооху ис ахгы тутан оҥостор кыаҕа суоҕа өйдөнөр эрээри, хас биирдии ыал «хаһаастанар» күнэ син-биир үүнүө.

Былыр да, биһиги да кэммитигэр дьон-сэргэ олоҕо тэҥ таһымнаах буолбат. Оҕо эрдэхпитинэ былыргы саха баайдара кыралары, кыаммыттары баттыыллара-үктүүллэрин, кэччэгэйдэрин, барыгын бэйэлэригэр саба тардыылларын туһунан кэпсээннэринэн, үһүйээннэринэн үөрэммиттэрэ. Дьиҥэр, баайдарга ааттсуол барарыттан, баҕ дьоҥ ытыктабылын сүтэрэртэн атын савттаах суоҕа үһү. Ыал буолар баайдара-дуоллара, бас билиилэрэ суох дьон киһилэргэ батараактыыллара. Онтон хас да сыл аасыытын кэнниттэн тойоннору сирдээн-уоттаан, сүөһүлээн-астаан, ыал оҥорон ыыталлар эбээһинэстээҕэ. Тоһоноп элбэх ыалы бэйэтин бас билиититтэн бэрсэн түстээбит баай сочоноп улахаиныык ытыктанара.

Кыанар ыаллар бэйэлэрэ быр-баачыыык олоролороун таһынан айахтаһаллара, ол эбэтэр икки өттүттэн барыстаах кэпсэтиһии кэнниттэн баайдартан сүөһү ылан иитэн-аһатан, дьыл таһаараҥ баран төттөрү биэрэллэрэ, эбии харах таһаарыналлара.

Ама билигин сатаан туттуллуо суоҕа дуо айахтаһыы диэн өйдөбүл? Лаппа улахан туһалаах буолуон сөп. Маныаха бэйэм тэрилтэм үлэтин биир хайысхатын холобурун туһунан этиэхпин баҕарабын. САПИ үппромышленнай бөлөх, сүрүн соругунан ааҕан туран, торүт олохтоохтор үлэлиир салааларын сайыннарыыга быһаччы кыттарга, кыах баарынан көмөлөһөргө, тыа ыалларыгар утумнаах көмөнү оҥорорго кыһаллар. Аһал программа иһинэн биһиги айахтаһыы ньыматын киэҥник туттан эрэбит. Оннук дьаһанан, дьиэ кэргэттэргэ эрдэ кэпсэтиһэн, килтэгэн—дуогабар түһэрсэн баран, сибиинньэ оҕотун, дьиэ көтөрүн атыылаһан аҕалан биэриэхпитин сөп. Холобур, биир ыал баас сибиинньэни, отут дьиэ хааһын, «үүт кууруссабаас сибиинньэни, отут дьиэ хааһын, «үүт куурусса» ылы иитти. Аһылыгынан толору хааччыйаһыбыт, колоһуугун иһин хамнас төлүүбүт, үлэтэ үчүгэй буоллаһына ботуччу бириэмийэ биэрэбит. Маннык ньыманан ыйаҕа элбэх киһи үлэлиирэ уонна хамностанара хааччыллар.

Күннээҕи олохпутугар итинниэх майгылааҕтан «соболооһуу», «күнчэһин», «этэһии», «түүлэһин», «хомморуу», «моойдоһуу» уонна да атын сыһыаннаһыылар олохсуйуохтарын сөп.

Хотугу туттулунан олоруугу хардарыта көмөлөсүһүү, кыттыһыы, ыпсыы-бэрсии, иэстэһии-күүстэһии, оҕолор олохторун тэрийиии, ычаты биир өйгө-санааҕа иитии, үөрэттэрии, аҕа уустарын иниикилэрин сүбэлэһэн түстээһин сиэрэ халбаҥа суох тутуһуллара. Үтүө үгэстэри тилиннэрииги, урукку олохтон үчүгэйи сүүдүйэн ыларга далааһыннаах үлэ ыытыллыах тустаах.

Общество тэрүтүнэн, туллар тутааҕынан дьиэ кэргэн буолар. Дьиэ кэргэн олоҕо бөҕөлүөт, дьаллоохсоргулаах буоллаҕына, общество бөҕөргүүр, государство үүнэр-сайдар. Онон саха ыалын олоҕун-дьаһаҕын бигэтик оҥосторугар өйөбүл буолуу сүгкэн суолталаах. Бастатан туран, киһи куобүргээнтин—экономикатын сайыннарарыгар утумнаах көмө оҥоһуллуохтаах.

«Саҥа Саха сирэ» хамсааһын дьоһуннаах хайысхаҕа государственнай былаас органнарын, общественнай түмсүүлэри кытары биир гэ, күүһү түмэн үлэлиирэ дьулуһар. Биһиги ордук улахан болҕомтобутун уонна кыһамньыбытын ычаакка уурабыт уонна эдэр дьон улахан олоххо үчүгэй бэлэмнээх тахсалларыгар, собулуур идэлээх үлэйит, общественна туһалаах дьон, алаһа дьиэ тэриэн дьоһун ыал буолалларыгар көмөлөһөр соруктаахпыт.

Ыал олоҕо бигэ-таҕа буолуохтаах. Сахаҕа «ыал—аҕатынан» диэн үтүөкэн өйдөбүл ордоонүттэн баар. Онон «Саҥа Саха сирэ» кэһилиэктэринэн ыал аҕаларын түмсүүлэрин тэрийэр, ыллыктаах үлэни ыытар баҕа санаатын олоххо киллэрэн эрэр.

Былаан элбэх, олор ыал экономикатын сайыннарыыттан республика экономикатын бүттүүнүн туруктаах оҥоруута туһуланаллар.

Федот ТУМУСОВ,
«Саҥа Саха сирэ» общественнай-политическай хамсааһын салайааччыта, Ил Түмэн депутата, профессор.

(Бүтүүтэ бэчээттэнэ).

Сэторутааҕыта Дьокуускайга СР коммунистарын VIII уочарата суох съеһэрэ буолан ааста. Манна биһиги улууспутуттан 10 коммунист делегат быһыытынан талыллан сырыттылар. Съезд хайдах барбытын, ханнык соруктары туруорбутун туһунан делегат, партия райкомун бастакы секретара Семен Иванович НИКИТИН кэпсээнин кытары билиһиҥ.

СЪЕЗД ДЕЛЕГАТА КЭПСИИР

—Съезд Дьокуускайга маринг дьиэтигэр олуннньу 27 күнүгэр ыытылынна. Манна икки бонпуруос—«1999—2000 сылларга РФ Государственнай Думатыгар, сиэриилээх уонна законодательнай, бэйэни салайынар органнарыгар быыбардарга бэлэмнэниигэ партийнай тэрилтэлэр соруктара» уонна «Дойдуну экономическай кризистэн таһаарыыга партия хайысхата» диэн РФ Коммунистическай партиятын XII пленумун уураахтарын олоххо киллэриигэ коммунистар соруктара» көрүллүннүлэр. Дакылааттары бастакы бонпуруоска СР Коммунистическай партиятын республикатааҕы комитетын бастакы секретара, Ил Түмэн депутата А. Н. Алексеев, иккискэ реском секретара, Ил Түмэн депутата Ю. Н. Прокопьев оҥордулар. Барыта бу түмсүүгэ 203 делегат, 100-тэн тахса ыҥырыылаах кыттыннылар. Съезд үлэтигэр Россия Коммунистическай партиятын Киин Комитетын секретара Потапов С. А., Государственнай Дума депутата З. А. Корнилова кыттыыны ыллылар.

Бу түмсүү ыытыллыан иннинэ улууска коммунистар III партийнай конференцияллара буолбута. Итиннэ «Партия оройуоннааҕы комитетын 1997 сыл олунньу 24 күнүттэн 1999 сыл олунньу 18 күнүгэр диэри ыытыллыбыт үлэтин туһунан» бонпуруос көрүллүбүтэ. Манна оройуоннааҕы бастакы сүһүөх партийнай тэрилтэлэртэн делегаттар талыллан сылдьыбыттара. Улуус билиҥҥи социальнай-экономическай балаһыанньатыгар, партия райкомун ыытар үлэтигэр туһаайан 10 киһи тыл эппиттэрэ. Райком үлэтэ ортоноон сыаналаммыта, үлэни-хамнаһы тупсарыыга туһуламмыт уураах ылыллыбыта, саҥа састаап талыллыбыта. 10 коммунист Дьокуускайга ыытыллар съеһэ делегатынан талыллыбыттара.

Съезд улахан өрө көтөҕүллүү быһыытыгар-майгытыгар барда. Тыл этиитигэр 21 киһи суруттарбытыттан 17-лэрэ этти. Биһиги улууспутуттан делегат Яковлев И. И. этиитэ улахан сэҥээриини ылла. Киһи ымыдаҕалайылар совхоз баайын-дуолун ыспакка коллективнай хаһаайыстыбанан олороллорун, хайдах үлэлииллэрин-хамсыылларын туһунан кэпсээтэ.

Киин Комитет секретара С. А. Потапов дойдуну экономическай кризистэн таһаарыы соруктарыгар тохтоото. Улахан куораттарга комсомолу чөлүгэр түһэрии ыытыллар. Кинилэри түмүүгэ комсомол Киин Комитета тэриллибит. Бары сүһүөх быыбардарга коммунистар кандидаттаах буоларга үлэлиэхтээхтэр. Маныаха кинилэрэ өйүүр тэрилтэлэри, бөлөхтөрү кытары биир гэ үлэлиэһиэхтээхтэр.

Съезд үлэтин телевидениеҕэ уһуллулар, элбэх хаһыаттартан корреспонденнар кыттыннылар, пресс-конференцияны тэрийиннэ.

А. СЛЕПЦОВ.

Тэриилтэлэр икки ардыларыгар спортивнай-маассабай күрэхтэһии балаһыанньата

Чурапчы сэл. А. К. Софронов аатынан спортзалга кулун тутар 16, 17, 23, 24, 29, 30 күннэригэр ыытыллар.

КӨРҮҤНЭРЭ:

1. Волейбол, эр дьон—8 киһи.
2. Волейбол, дьахталлар—8 киһи.
3. Мас тардыһыыта: 60, 70, 80, 90, оттон үөһэ (2 кг допустаах).
4. Комбинированнай эстафета (6 эр киһи, 6 дьахтар).
5. Дуобат (4 эр киһи, 3 дьахтар).
6. Саахымат (4 эр киһи, 3 дьахтар).
7. Хапсаҕай тардыһыыта (5 эр киһи, 5 дьахтар, бииргэ тардыһаллар).

ХОС БЫҺААРЫЫЛАР:

—сапиэнньэ иһигэр олорор, үлэлиир дьоннор кытталлар. 2-3 тэрилтэҕэ үлэлээччилэр биир эрэ тэрилтэттэн киирэллэр;
—оонньоочу оҕтуол оонньууларыгар—саахымакка, дуобакка 1 эрэ көрүҥнэр кыттар,
—волейбол эр дьонно, дьахталларга тус-туһунан ааҕыллар;
—ДьПУ-1 филиалыгар үөрэнээччилэр үлэлиир да буоллахтарына кыттыбаттар;
—очко тэҥнэстэҕинэ, кыайыы хапсаат тардыһыытынан быһаарыллар.

СУДЬУЙАЛАР: кылаабынай судьуйа—Федоров Н. П., саахымакка—Дорофеев П. К., дуобакка—Монастырев К. Д., волейболга эр дьонно—Кривошапкин В. Н., дьахталларга—Сивцева С. М., мас тардыһыытыгар—Попов Н. Н., хапсаат тардыһыытыгар—Никифоров Н. П., комбинированнай эстафетаҕа—Оконешников И. И.

ТЭРИЛТЭЛЭР МАННЫК БӨЛӨХТӨРҮНЭН КЫТТАЛЛАР:

1. «Амма-Даймонд» АО, «Ремтех» ХЭТ, «Березка» дьааһыла-сад, «Чурапчыагроснаб» АО.
2. «Күннэй» КП, сбербанк, госстрах, «Арчы» УоҮК, үлэҕэ хааччыйыы киинэ, РЭС, ДЭС.
3. ЖКХ управлениета, «Мичил» дьааһыла-сад, «Кыталык» маҕаһыына-рынок.
4. ИДьО, военкомат, нарсуд, прокуратура, уоттан быыһыыр этэрээт, «Улыбка» дьааһыла-сад.
5. ЧРОСИО, «Чуораанчык» дьааһыла-сад.
6. Чурапчы орто оскуолата, бу оскуола 1 сүһүөҕэ.
7. Улуус дьаһалтата, үөрэх управлениета, пенсионнай управление.
8. Маарыкчааннааҕы, Чурапчытааҕы потребобществолар, «Кыталык» оскуола-сад, маһы таҥастыыр комбинат, «Кымыс» ХЭТ.
9. Гимназия, «Чурапчыагрострой» АО, «Туллукчаан» дьааһыла-сад.
10. ДРСУ, ФПС узела, СЭС киинэ, «Полет» МУП, лесопункт.
11. Киин балыыһа, аптека, «Сахателеком» ГП, «Сахабулт» управлениета, расчетнай-кассовай киин.
12. Мелиорация ПМК-та, эт-үүт комбината, «Саҥа олох» РИХ, «Кэскил» дьааһыла-сад, лесхоз, почтовая.

Чурапчы сэлиэнньэтин управлениета.

ҮЛЭ ХАС БИИРДИИ ДЬИЭ КЭРГЭҤҤЭ ТУҺУЛАНЫАХТААХ

Улуус культуратын үлэһиттэрин кулубаҕын ыытыылаахтара 1999 сылдааҕы үлэлэрин, аныгы сорук-сыалларын тиһигэ бэлэһиттэрин дьүүллэстилэр. Бу түмүктэргэ улуус дьаһалтатын баһылыгын социальнай боппуруостарга солбуйааччы И. И. Яковлев, СӨ Кинематографияҕа комитетын председателэ Н. И. Готовцев кыттыыны ылыыннар.

Ааспыт сыллааҕы үлэ-хамнас туһунан боппуруоһу культура управлениетын методическай киинин сэбиэдиссэйэ Г. Г. Макарова туруорда. Улуус үрдүнэн 27 сынньалаҥ киинэ, 2 музыкальнай оскуола, 19 филиаллаах библиотечнай ситим, 24 киноустановка, 6 народнай коллектив, историческай уонна этнографическай музейга үлэлииллэр, онно 283 үлэһит баар.

Дьыллааҕы ахталлыбытын курдук, культура тэрилтэлэрэ үп-харчы кырыымчыгын, үлэлиир усулуобуйа мөлтөҕүн үрдүнэн, үбүлүөйүнэн оттуттугар тэрээбэр-маассабай, культурнай үлэлэрэ сэттэйэхтик ыытан кэллилэр. Ааспыт сыл элбэх үбүлүөйдэрдээх буолла. Ол курдук, народнай суруйааччы В. С. Яковлев—Далан 70, ССРС, РСФСР, САССР үтүөлээх тренерэ Д. П. Коркин 70, народнай артист В. А. Саввин 90, филолог Г. В. Баишев—Алтан Сарын 100 сааһа туоллулар. Кинилэри чиэстээһин ыһыахтара, араас дьаһаллар ыытыллыбыттара. «Колукчаана» оҕо үҥкүүтүн народнай ансамбла «Полярная звезда» телефестиваль лауреата, Санкт-Петербурга буолбут «Таллинский лель» фестивальга Гран-при хоһууннарынан буоллулар. Италия—Тунис царрутунан крупака баран кэллилэр. Р. Р. Саввин салайааччылаах «Күөрэгэй» оҕо ырыатын коллектива образцовай ансамбль буола туһунна. Сылдата ыытыылар республикатааҕы «Саасқы кылыһахтар» конкурс 10 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтээнэ, «Мэралааҕы оһуордара» үҥкүү, «Алаас сибэккилэрэ» ырыа конкурстарга үрдүк таһымнаахтык ыытылыннылар. Дьаһалта дьиэтигэр галереяҕа Кытаанах, Хатылы эстетическэй-художественнай кылаастарын үөрэнээччилэрин, В. Н. Дьячковскай, П. Т. Карсканов, Г. Г. Турантаев, Н. Н. Новгородов быыстапкалара туруоруллулар.

—«Айыллаан» Сынньалаҥ киинэ айымньылаахтык үлэлиир. Бу коллектив ааспыт сылга 194 араас дьаһалы ыыттан 56820 көрөөччүнү хапта. «Икки бырдар, оҕолор иккилэрэ» улуустааҕы оҕолор шоулара, «Ааспыт күннэр араастара», сарсыардатыбыт саҥатара» КВН, «Дьолбэрдэ-98» кэр-кулүү кыыһа, «Эн уонна мин бу күнтэ ыксаабыта эдэр ыаллар» анал бэлэм, о. д. а. сорук дьаһаллар ыытылыннылар.

Хатылытааҕы «Сэтэ» социальнай-культурнай, педагогическай киин үлэ тэрээһинэ, общественнай түмсүүлэрэ кыттыы баар сэтиилээхтиин, былааннаахтык үлэлиир. «Ылаык» чэбдик олоҕу пропагандалыыр общественнай «Чэгиэн-чэбдик олоҕу дьиэ кэргэннэр» диэн аҕалааһын, «Кэтэллэр ол кэмнэрэ» оонньуулар, триолар конкурстарын, туойуу олоҥхо маастара А. Захарова, уруйуһут И. Колесов быыстапкаларын, о. д. а. тэрийдилэр. «Суорулаһут» кулуупка тэрийиитэ ааспыт сылга 5 дьиэ кэргэн эбиллиннэ

Чыопчаалтааҕы Ырыа киинэ үлэтин көрдөөһүннээх, түгэннэригэр тэрийэн ыыттар. Барыта 6 кэлүүгэ: сайыҥҥы (18-25 саастаахтар) 37, эргэлэр (25-30) 35, эрдэ (30-35) 40, эдьуулэргэ (35-40) 37, (45-50) 56, саарыннаахтар (50-тан үөһэ) 49 кыттыбыт. Республикаҕа биллэр эр дьон хортар 30 киһилээх кыттар, итинэн сорто оскуолаҕа хормейстер Е. Литвинова салайааччылаах музыкальнай оскуола үлэлиир. Оҕо аһыылаах буттугуна ырыа куттаах, ырыаһыт этинтэн ӧйдөнүллүнэ биллэр.

Г. Г. Макарова хас биирдии культура дьиэтэ ааспыт сылга ыыппыт үлэтин-хамнаһын ырытан көрдөлөр. Улуустааҕы культура управлениетын начальнига К. К. Колесов бэйэтин этиитигэр аныгы сорукдарга тохтоото. Билиҥҥи кэмҥэ айыы-үөрэтии, үлэ-хамнас дьиэ кэргэҥҥэ туһуланыытынан, культура үлэһиттэрэ дьиэ кэргэҥҥэ туһулаттын сылдьар «Тиэрэлээкир» эрдэ эллиэн үлэлии сылдьар «Тиэргэн» тускул ктинэн улахан хамнаһы ыытыахтаахтар. Чэбдик олоҕу пропагандалааһын, аҕалар түмсүүлэрин тэрийии хайысхаларыгар былааннаах үлэ барыахтаах. 2000 сыл Олоҥхо сыла буоларынан, Кыыдалтан тутуллан турар этнографическай комплекс ситэриллиэхтээх. Урукку ууратыт «Маарыкчаана» киинэтэр кинотеатр культурнай-административнай киин тутуллуохтаах. Библиотечнай ситим компьютернай сибээстээх. Улуус киинигэр баар музейы киирэрэ былааннанар. Начальник маныаха үбү-харчыны көрдүөҕүн, ону сорук турар. Былааннаах биирдиилэригэр эрдэлиргэ, бэйэ эмиэ кыһаллан үлэлииргэ ыҥырда.

СӨ Кинематографияҕа комитетын председателэ Н. Н. Готовцев Саха сиригэр кинигэ сайдыытын 2001 сылга диэри концепциятын билиһиннэрдэ. Боппуруоска дьиэ ... лэммитэ Правительство көрүүтүгэр киллэриллиэхтэрэ сылдьар эбит. Киинэ оҥоһуллуутугар, быстарыы да буоллар, үүнэр. Сүрүннээн маныаха «Сахафильм» үлэлиир. Тыа сирдэригэр киинэ көрдөрөөччүлэрэ үлэлиэхтэрэ былааннаналлар. Саҥа тиэхиникэлээх киноустановкалары туруортуурга үлэлэһиэхтэрэ.

Улуус баһылыгын солбуйааччы И. И. Яковлев улуус билиҥҥи социальнай-экономическай балаһыанньатын кэпсээтэ. Киин культура үлэһиттэрин үп-харчы кырыымчык диэн санааларын тулуйбакка, сэттээх таһымнаахтык үлэлии-хамсыы сылдьалларыттан астыналларын биллэрдэ. Билигин ыал экономиката сайдыытын сорука түбүктээн, үлэ хайысхатын итэҕэл түһээйи кыадатыгар тохтоото.

Хотоҕо нэһилиэгин баһылыга Г. Н. Нестерев тыа сиригэр дьону түмэр, киинэлэри кытары үлэлиир киинэ культура дьиэлэрэ буолалларын сэҥээрдэ. Диринэ бу хайысханан народнай хор, народнай театр, оҕо музыкальнай оскуолата үлэлииллэр. Маннык дьону кытары тэрийэр-маассабай үлэни түстэбиллэринэн ыытыы үтүө үгэскэ кубулуйда. Быйыл театр үбүлүөйүн буоларынан, түөлбэлэр драматическай айымньылары туруоран күрэхтэстилэр, 12 түөлбэттэн 297 киһи кыттыыта. Соторуттааҕыта ыытыллыбыт волейболга күрэхтэһиигэ 100 спортсмен кэлэн көрүстэ. Нэһилиэк дьаһалта үлэ-хамнаһын дьаһалтата суруйбата ыытыыга, культура үлэһиттэригэр күүс-көмө буолуоҕа диэн эрэннэрдэ.

Киин библиотечнай ситим директора В. А. Платонова бу сылга бииргэ буолар кулуубун атын форматын, дьону тардар кэлэктииннэр тыын тэрийэр мотивка баар диэн санаатын этэ. «Сынньалаҥ библиотека үлэһиттэрин күүс оттуннары харчыта техникит уопуускаҕа олорбут, онон ыҥырар кэрдэрүүлэр (былаан) туолбаттылар. Улуус библиотекаларын былыргытын үлэлээн олорбут. Компьютеризациялаах кыайбыт үөрдэнтэ. Культура үлэһиттэрэ, ураҥхайга анал үөрэҕэ суохтар, кадр кэлэ-бара турар. Маныаха систематаах үлэ барара наадата. Атын улуустарга нэһилиэктэр баһылыктарын солбуйааччыларынан культура дьиэлэрин директордара үлэлииллэр. Билигин сорох салайааччылары библиотека үлэһиттэрин билиммэттэр, тиийэллэр. Кэлбит, Соловьев нэһилиэктэр дьаһалтатын баһылыга. Управлениебыт транспорт оттуур хаачыллыыта быстар кэлэр. Маныаха улуус дьаһалтата, министерство кэмэлэһиллэрэ наада,— диэтэ.

«Маарыкчаана» кинотеатр директора И. Н. Еремеев киинэ үлэтигэр арыгыллыыны, наркоманияны утары киинэлэрэ буолан үлэлиир былааннаахтарын билиһиннэрдэ. «Сахафильм» киностудия куоппуйаларын тэрийэргэ, республикатааҕы киинэ прокат киинэлэрэ улуус оройуоннарыгар сайгардарга туруорусту.

Чурапчытааҕы народнай театр режиссера Н. М. Заболоцкай Культура министерствота бу сүмэргэ судуута биэрэр биллэрбитинэн материальнай көрүстүүлээтэ. Бачча сыл, дьиэ культура үлэһиттэригэр Сокуон суоҕа үлэлэ-хамнаһын тэрийэргэ, үлэһиттэр кэмүскэнэлэһэх буоталларыгар мэлтэхтик сабыдыаллыырын бэлиэтээтэ. «Инвентарь булуугуга киинэ кырыылыбатын кыаайда, транспорт кыайыах. Үөһээ түмүгүгэр, саҥа үбэр үлэттэх фестиваль тэрийэн, уус-уран самодеятельноһы көрүү-конкурсу ыытыахха баар этэ. Аны күһүн биһиги театрбыт 30 сыллаах үбүлүөйүн бэлиэтиибит. Маныаха тус сыаллаах көмө наада,—диэтэ кини.

Улуустааҕы киин отделын начальнига А. А. Саввин киинэ үлэһиттэрин ситиһиилэрин кэпсээтэ. Киинэ 1997 сыллардаардаах кэллэриитэ 50 бырыһыан үрдээбиттэр, былааннарын аһара толорбуттар. Аһылык-сүөһү нэһилиэктэрин сирдэригэр баран, бэйэлэрин сылдьыбыт сирдэрин 120 бырыһыан толорбут сорукталларын ыйыттахтарда.

«Айыллаан» Сынньалаҥ киинин директора В. П. Герасимов коллективтарын бэйэтин күүһүнэн кафе-буфет оҥоруохтаахтарын, сыллаах туохтан тутуохтааххтарын туһунан билиһиннэрдэ. Киинэлэр быйыл сыһын кэмэ хаһаайыстыбата тэрийэн, харгыстардыы үүнээйи кыахтара, сибиэки олордуохтаахтарын, итинэн сорунан оруугунан кэбиһэн кыаттатыы туһунан этэ. 2000 сылы киирэ улуус үрдүнэн киэркэ сааһалары лотореятын сонньотунан диэн этэн кэпсээтэ.

Мунньах түмүгэр үлэ бастыҥнарыгар наҕараадалар туттарылыннылар. Культура эйгэтигэр 40 сыл таһаарыылаахтык үлэлээбит Екатерина Еремеева, Дьячковскайдар итиэтин, истиниэн эдардааҕытыылар. Үлэ-хамнас соруктарыгар туһуланыыта уураах бэйэр сыыныалаан ыланаах.

А. СЛЕПЦОВ.

Чурапчы сэлиэнньэтигэр сканайынан нэстүүлээх сиргэр—киин рынок утары үтүрүттүнүүт курдук үс этээстээх дьиэлэр тураллар. Бу Октябрьскай уулусса 19, 21 уонна 23 №№-дээх дьиэлэригэр хара туттулан киирбиттэриттэн, ааһааах алта уонус сыллар сэргэлэһии кыламмыттан дьиэ үүс наар кэриэн дьон олорон ааҕахтаахтара. Маннык концепциялаах тэлиллиин бу сылгыдьыттан үлэлиир сыаҥа ыар олорор үөрэтэр-иитэр үлэ ветерана М. В. СИВЦЕВАНЫ кэрсэн кыһыахаларын билистибит.

—Бу дьиэбэр олорбутум ыраатта, оҕолорум наада үлэлииллэриттэн. Урут даҕаны олбу пааданы-кыһыахтары турууҕусууга сип тэннигэ сылдьыбар этим, онно билигин комендант оҥорон-кыбыһыннар тус абаайыылаах үлэһит буолар хаалтым,—диир Марфа Владимировна.—Үлэлэһии дьиэ кыһалгата элбэх. Көр эрэ, итиннэ хайалар үөскээн тураллара!..

Көрдөххө, сэниэтээх ыыччылар көрдөһөр тэлигирэс куус

ДЬАҺАЛ ЫЛЫЛЛЫАҔЫНА ЭРЭ ТАБЫЛЛЫЫҺЫ

кэһэнэлэр хас даҕаны сиригэ кыйылыстыбытар, олоҕор хатыыларыгар даа сэттээх муус кэлэ ыраахха дьаара үөскээбит.

—ЖКХ-лар кэлэ-кэлэ оҥорон бараллар даҕаны, кыайтарбат, син-биир быыһылааба тохтуу турар. Тоһолоох харыйа сылаас уу таах сүүрэрэ буолуоҕа? Аны бу дьиэ икки эниэ тастар, үүтэ барыта дьиэ иһигэр баар. Киирэн көрүөххэ эрэ...

Биһиги 23-с №-дээх дьиэҕэ киирдибит. Муус киһиэ буолбут уодьаалан сыыһа-холту үктэнэн ахтан сылдьыан кыыһыннаах квартираҕа киирбит. Дьыллыэхтэр баар этэ. Эр киһи ситэ кыйыыр муостатыгар хас да массыына көтүрэх уу хайаҥҥатар, оттон иһэлэрэ киирэннэр кыыһаллар. Дьиэ-дьыалалаах көтүүр тыаһын быайытар кэлсэтэбит.

—Бу дьиэ ааҕааҕа бэтэрэ эбит, оннук киирбит уу хаана да барбакка кэлэн муостаны тонор этэ. Мэтугурутта тоһуурдаах бараахтарын утарылаан кордуурэтэ ситэбит, оттон атыннык дьиэ бүтүннүүтэ үүнэн туругэ этэ.

—Ол, дьол, кырдьык, тэрээх да эбит!

—Үп суоҕунан капитальнай өрөмүөн син-биир ыыталлыбата буолуо. Сааттар, акылаатын таһын таммах турбалара олордоллоро буоллар. Киирбит уу аннын ол этэ хам, аны сайыҥҥы оттугар сапсытытыылыы да этэ.

—Манна уулга турар буолан, дьиэбит бу оннук сыл иһигэр олус айгыраата,—хаһаайка Клавдия Егоровна тыл кыбытар.—Муостатын бэолкыта, муостата барыта эмэҕирдэ. Мунньух-хаамык оттун киһи цикли үктүүр. Сорох ыаллар муосталарын аналлаахтык былааннаабыттара уонна ДВП-лаан бүрүйбүттэрэ хаалла. Куукунаҕа оһоҕун олоҕо хамсаан олдьыыга эрэр. Онон аны оттон тубиэр даҕаны кутталлаах. Спас прапилп буолларына итиннэ тоҥмут уу барыта оро дибиэттэр тахсар, дьиэ олоҕу уута барар. Куһаҕан барыта систүүттэн буолар—эбиитин таллай туоҕунэн дьиэ тэрилээ бүтэрэр эрэр. Аны араас сиик уоһун-койуугуна лону абан кэбис. Чэ, биһиэхэ, бу дьиэҕэ олорор киһи аахтыттан тохсуу эрэбит. Сылы-сылынан тымныыта, сииктээх оройуоннар хоруобуйа даҕаны бүттэ. Урут сүрдээх айхал буолара, дьиэ дьиэ курдук, ыал ыах курдук ыар-баччы олоруллубута. Оттон 1994 сылга улуус дьаһалтатын дьыалыгын кэтэлэһийиитигэр холбоһуоххутуттан быстах олус тымныыда.

Тымныытын аһаан, аны кыс оргутуттан ууга борор кыһалҕалаах дьиэ олохтоохторун кытары быраһайбытын таһырдьа тахсабыт.

—Дьэ, итн курдук бэлэһиннэ,—диир Марфа Владимировна.—Дьиэлэрбит итиитэр систэмэлэрэ уонна электропроводкалара барылара эргэрдэ. Тымныыга барт буллан, куну маллык итиитэр тарпакаары холбуйбут. Араас аналлааҕы тохсыы диэн ааһа биир куттал. Соторуттааҕыта бу үс дьиэ олохтоохторо мунньахтаан турабыт. Депутаттарыгар В. А. Гоголев, ЖКХ управлениетыттан, сэлиэнньэ дьаһалтатыттан бэрэстэбиитэллэрэ ыҥыран дьиэбит туругун кэпсээтибит. Урукку сылларга быба туруоруллубатын эмиэ этэбит—итиитэр систэмэтин хаттаан таҥыыта, таастар турбаларын уларытыыта, температурнай режимы тутуһуллуута. Ситэйбит муостаны, балкуоннары уларытыыны, буор куттарыытын, итиннэ Макаровтар атынтарын курдук, сааһырбыт турбалары олордууну... Тоҕо олохтоохтон кыайарый?.. Оттон электропроводканы квартираларга суоттуур бэйэбит атыылаһан сытыардыахпыт диэн сүбэлэстибит. Ону таһынан санитарнай туругу уонна бороодҥа тулаарыыга комиссия тэрийдибит, хас дьиэ аайы старосталар анаабыт.

Марфа Владимировна биһиэхэ дьоллор тоҕоҥоолоруон кэпсээбит.

—Территориятын тулаарыыга, көрүүгэ оҥоһулахтыннабыт. Күрүө-хаһаа наада, очиттугар эрэ туту олордубутуу оҥорбуппут үлэлээх буолуо этэ,—диэн бэйэтин ыйаан сайаатын туһугар этэ Марфа Владимировна.

Р. СИБИРЯКОВА.

Эдэрдэлибит!

Бытыктыыр, таптыыр эдьиийбитин ПОСЕЛЬСКАЯ Ирина Дмитриевнаны 70 сааһын тэтэрчу туолбут үбүлүйэйтүгэр уонна саалы бырааһынньыгынан—Дьахталлар дня дойдутаабы күннэринэн истиҥник эҕэрдэлиибит!

Бэйэни туппутугар ыйбаммыыр өһүн, ырааһаҕа, халлыҥы-сарыстыы сылдьарга мэктиэбит. Күлүү кэпсэтиилэр чэгиэн-чэбдик дорубуйуҥ, үлүк үйэни, күрүүк уорэ-тэтэ сылдьарга бэлэмнэтэр. Эн үтүө-нанаа олоҕуҥ, майгын бэлэхтэр, сөҥнөргөр курууттуу холобур бруллуҥ.

Кыйдыкыт Анна Александровна, иэнэ оҕолоро Дьокуускайтан Матвеевтар, Хаһаар, Чурапчыттан Платоновтар, Павловатар уонна Башкеттар.

х х х

Эдьиийбит тэнэ күндүтүк саныыр Анна Алексеевна АМКОСОВАНЫ Дьахталлар дня дойдутаабы күннэринэн итиэннэ, истиҥник эҕэрдэлиибит!

Эйигин ыарыһыы хойуу хаара хаҕыйбатын, дьэ көрөөччүлэр ыарыы ыалласпатын, алаһа дьиэҕэ саҥдарыыбын, ыстар суруйуу курдаһыннын, туора ыйыстаныы тоҕоруйдун. Барыы үтүөнү, үйэни үйэнэ баҕарабыт.

Чурапчылыктан Елена, Иван Макаровтар, Ноговицыннар, Сылантаан Лукиннар дьиэ кэргэттэрэ.

„АЙЫЛЛААН" ЫҢЫРАР: ОПЕРА УОННА БАЛЕТ ТЕАТРЫН КҮННЭРЭ

Күҥүн сүтэр 11 күнэ

Ньаан Роголев — Захар Степанов

СФОРКЭЭН СЭЬЭН ОСТУОРУМАЛАРА

(Оҕолорго анаалаах спектакль)

15 чаастан, 16 чаас 20 мүн. саҕалыахтар.

Биилиэт сыаната 10 солк.

УЛАХАН КОНЦЕРТ

Кыттааччылар: СССР народнай артиһа А. Ильина, РФ народнай артиһа С. Окоменников, СР үтүөлээх артистэрэ М. Николаева, СР үтүөлээх артиһа П. Исүүтүрүөп, В. Алексеев, Р. Берендин, В. Павлов, А. Даниловская, С. Степанова, Л. Федорова. Концертмейстер Н. Кабанова.

19 чаас 30 мүн. саҕалыахтар.

Биилиэт сыаната 20 солк.

Күҥүн сүтэр 12 күнэ

Николай Заболоцкай—Чыскаан «Машина» диэн киинэлээҕин Балет

«СЫРДЫК ААРТЫК»

Партыыларга—СР үтүөлээх артистэрэ А. Носова, СР үтүөлээх артиһа Д. Дмитриев, Д. Дмитриева (Еремеева), Г. Те, Н. Балыева.

19 чаас 30 мүн. саҕалыахтар.

Биилиэт сыаната 15 солк.

БИЛЛЭРИНЭЛЭР

Күҥүн сүтэр 15—19 күннэригэр улууска оҕолорго поликлиникаҕа национальнай иммунизацияҕа 1 үйэҕэ ыытыллар. Оҕо аата, 3 ыйдаастыын 3 сааһарыгар диэри көҥөмнөхтэ ыарыыны сүтэрэ биэрилиэхтэр диэн.

Чурапчы сэлиэнньэлэригэр тэриллэр оҕолоругун маанай пуунарыыны аҕалыахтаах: «Чуораанчыкка», «Цыпленокка», «Ворониҥҥа», «Туллукчаанка», «Кискилээ уубуйаанньаҕа», ат-үүт комбинатыгар хонтуоратыгар, оҕо консультациятыгар дьиэлэригэр.

Дорубуйуларыгар туруттуоҕа туһунан сүрүн оҕолоругун бэриллэрэ иммунизациялаан аҕалларыллыахтаах.

Улуустааҕы дорубуйа харыстабылын управлениетэ.

х х х

А. Ю. Михайлов—Кыһа Бэдэҥэ «Айыы сирэй уорэҕэ» Айыы хаһаҕа буолбут улуустааҕы типографиятыгар күлүк тутар 13—14 күннэригэр күҥүс 2 чаастан хаһа 6 чаасҥа диэри ыытар. Уорэх толобурдаах.

Ити күннэргэ Анатолий Юрьевич сэрэҕэргэ 10 чаастан күҥүс 12 чаасҥа диэри кабинетыгар суба биэрэр. Чуолкайдаһар телефон 21-838.

Уруут уорэммиттэр төлөбүртэн бэскэһиэхтэлэр.

Улуустааҕы «Сырдык Аартык» түмсүү сүрүннүүр сүбэтэ.

БИЛЛЭРИНЭЛЭР

Күлүк тутар 13 күнүгэр Чурапчы салаҥаҕаттэр Сылаанньыр суол тэрүтэр сэрэтэрдэ 40 чаастаах «Оптовик» ХЭО АВТОЗАПРАВОЧНАЯ СТАНЦИЯТА УЛЭТТИН САБАЛЫЫР.

Бостаах 10 автомаҕынаҕа 20-дэн ыйтар бэнсиҥ биэһэ күүтэбит.

АЗС сүүмэнэ эрэтиэҥ үдэлэнэр, А-76 бэнсиҥ сыаната—2 солк. 80 харчы.

БИЛЬИГИ ӨҤӨБҮТҮҤЭН ТУҺАКЫҢ!

«Оптовик» ХЭО.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Өҥүлүүнскай сельскай политехническай лицей объявляет набор на платные курсы водителей автотранспортных средств категории «С» и «Д» со сроком обучения 2,5 месяца (экстерном). Начало занятий с 15 марта 1999 г.

При поступлении иметь следующие документы: медсправка; медсправка ГАИ; флюорография; фотографии (3х4)—4шт; копия трудовой книжки; копия водительского удостоверения категории «С» (для поступающих на курсы водителей автотранспортных средств категории «Д»).

Оплата за курсы производится при сдаче документов и следующей суммы, наличная оплата—2000 руб., на бартерной основе—2500 руб.

Администрация ОСПЛ.

Бытыктыыр кэргэнэ, ааҕабыт, эһэбит, хос эһэбит, Аҕа дойдуну хамҕуулуур Улуу сэриигэ, үлэ ветерана, Аҕа дойду сэриитин I, II степеннэригэр орденнарын, олбох медаллар хаһаайкаларын, II группалаах сэриигэ ыарыһаҕа, Чурапчы салаҥаҕаттэн олохтоох

СОЛОВЬЁВ Петр Михайлович

уһуннук ыарахаттаах кэмиттэн бэйэтэ кэнэҕэбитэттэн күлүк тутар 7 күнүгэр өлөн туорабытын, дириҥник курутуйан туран, айахтарыттан, табаарыстарыттан, бииргэ дьонуттан ыраатыннарабыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, кэнэҕэрэ, хос сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тэрдэллэр:

—Аҕа дойду Улуу сэриитин ыытыыхаҕа, бөҕөбүт орденнар, медаллар хаһаайдарга, сэрии инбэлиитэ; үлэ ветерана Соловьев Петр Михайлович өлбүтүгэр кэргэттэр Ирдыычесова Татьяна Алексеевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр Улуус Мүнүөдэ, улуус дьаһалтата, ухуустаабы ветераннар сэбиэттэрэ, Чурапчы салаҥаҕаттэн управлениета.

—Күҥду тэйдэрэ, Аҕа дойду Улуу сэриитин, үлэ ветерана, бөҕөбүт орденнар наһаалардаах, старшай лейтенант Соловьев Петр Михайлович өлбүтүгэр кэргэттэр сэргэстэрэ Ирдыычесова Татьяна Алексеевнаҕа, ыарыттарыгар, уолаттарыгар Чурапчыттан сиэннэрэ Потаповтар, Маконюктар.

—Күҥду тэйдэ Соловьев Петр Михайлович өлбүтүгэр хомолтолоругар урутталлаах Потапова Светлана Ефимовнаҕа, кэнэ дьиэ кэргэттэр Чурапчы аһыы үөрэх оскуолатын администрацията, профкома, коллектива.

Күҥду өйөм, убаймыт, Бахсы наһылаагаа олохтоохо

НИКИТИН Семен Семенович

күлүк тутар 6 күнүгэр эдэр саҥыгар хамолтолоохтук өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, айахтарыгар, табаарыстарыгар ыһыллыарабыт.

Ааата, балтылара, бырааттара.

Кутурҕаннарын тэрдэллэр:

—Таптыыр оҕото Семен өлбүтүгэр ааттыгар, Бахсы кыһаҕаҕаттэн кинэмехаанигэр, кинэмехаанигэ 30 сыл үлэлээбит Россия бочуоттаах кинематографыстарыгар, СР норуотун уонна үлэ ветераныгар Никитин Семен Иннокентьевичкэ улуустааҕы культура управлениетын кинэмэ отдела.

—Ааттыгар Никитин Семен Иннокентьевичкэ, балтыларыгар, бырааттарыгар айахтара Бахсыттан Семеновтар, Тарабукиннэр, Дементиевтар, Капитоновтар, Хатылыттан Доврорууларга дьиэ кэргэттэрэ.

АТЫЛЫЛЫБЫТ

1991 сылтааҕы тентовай УАЗ автомаҕынатын. Сыаната—көрөөтөмнөө. Чэкэнньэлэргэ тел. 22-228.

х х х

Чурапчы салаҥаҕаттэн эмиэ оттуулар үлэлиэ-хамнаһаллаах дьиэҕэ. Биллэр тел. 21-884.

Күҥду кэргэммыт, иэйэ

МАКСИМОВА Саргылана Семеновна

үһун ыарахан ыарыыттан олбүтүгэр, дириҥник курутуйан туран, айахтарыгар, билэр дьонуттар ыһыллыарабыт.

Кэргэнэ, кыыһа.

Кутурҕаннарын тэрдэллэр:

—Күҥду кэргэнэ Максимова Саргылана Семеновна олбүтүгэр Макаров Иван Кирилловичка, кыыһыгар Александра Ивановнаҕа айахтара Чурапчыттан Максимовтар, Смирилиоптар, Алексатовтар, Ойуокээнтэн Малыхтар.

—Тапталлаах балта Саргылана Семеновна олбүтүгэр «Саҥа олох» халыыр редакциятын коллектива себиэдиссэйдэр Смирилова Светлана Семеновнаҕа «Саҥа олох» РИХ коллектива, Россия Журналистарын сойуһун улууһаабы тэриллэтэ.

Күҥду өйөбүт, эбэбит, хос эбэбит. Чурапчы салаҥаҕаттэн олохтоохо

СЕДАЛИЩЕВА Татьяна Иннокентьевна

күлүк тутар 8 күнүгэр 85 сааһыгар үһүнүн ыарыһан олбүтүгэ, дириҥник курутуйан туран, ойоҕастарыгар, үөхэннээхтэригэр, билэр дьонуттар ыһыллыарабыт.

Уолаттара, кыргыттара, көйүөтэ, күтүөтэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тэрдэллэр:

—Таптыыр ойоҕастара, эбэлэрэ, хос эбэлэрэ Седалищева Татьяна Иннокентьевна олбүтүгэр оолоругар, кыбытыктар, күтүөттэр, сиэннэригэр, хос сиэннэригэр Черкехтэх кыыһа Александра, сиэнэ Михаил, хос сиэннэрэ Дарыатын кыыһа Аннаһа, Харбалаахтан сиэннэрэ Павловтар, Дьокуускайтан сиэнэ Миша, Мугудайтан Терентиевтар. Дарыатын Румянцевтар, Собакиннэр, Одьулуунтан Седалищевтар, Сыхалтан Чеповтар, Манаровтар, Чурапчыттан Борисовтар, Потаповтар, Петровтар, Посельскийдэр, Осиповтар, Лыткиннэр, Седалищевтар.

—Уолаттар, бойобуодаҕа улэһиттэриттэр Седалищев Михаил Михайловичка улууставы депутат, коммунальнай хаһаайыстыбаҕа управлениета.

Тыыл, үлэ ветерана, улуус тэрилтэлэрэ михайдаатара, Чурапчы салаҥаҕаттэн олохтоохо

ДАНИЛОВ Константин Андреевич

олбүтүгэр дириҥ кутурҕаннарын тэрдэллэр:

—Үлэ, тыыл ветерана Данилов Константин Андреевич олбүтүгэр оолоругар, сиэннэригэр улуус уонна Муруу-Тыымыыба туолбатах ветераннарын сэбиэттэрэ.

—Оолоругар, сиэннэригэр бииргэ үлэлээбит үөлэннээхтэрэ Ефимов П. П., Корнит Н. Н., Алексеев С. Д., Феофилов Е. Д., Павлов П. П., Окошешников В. С., Дьячковский В. А., Филиппов М. П., Белых М. И., Иванов Ф. Н., Макаров П. П., Кононенков И. И., Старостин И. Л., Дьячковская Н. Е., Климов П. Г., Захаров К. П., Дуранов В. В.

—Кыыһыттар Надежда Константиновналлар, уолаттар Константин Константиновичка, көйүөтэтэр Александра Семеновнаҕа, сиэннэригэр уонна мааннара—Северный, Юбилейнай улууссалар олохтоохторо.

Одьулуун орто оскуолатын 1Х кылаабынай үөрэнээччитэ

БОРИСОВ Андрей

олбүтүгэр дириҥ кутурҕаннарын тэрдэллэр:

—Таптыыр оҕото Андрей олбүтүгэр Одьулуунтааҕы «Чуораанчык» үһүйээн интэриэтчитэлэр Борисова-Зоя Дмитриевнаҕа улууставы үөрэх управлениетэ, Чурапчы салаҥаҕаттэн «Туллукчаан», «Кискилээ уубуйаанньаҕа» олохтоохторо.

—Күҥду оҕолоро, убаһдара Борисов Андрей олбүтүгэр аймахтара Зоя Дмитриевнаҕа, ааттыгар-Иван Соломоновичка, бырааттыгар Захарга, балтылар Салбара Борисовтар, Лоевтар.

Редактор Г. Г. НОЙОВ.

НАШ АДРЕС: 678750, г. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-882, отделы — 21-255.

Учредитель (соучредители) газеты—Редакция, Администрация улуса. Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты: 54987

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско- полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ № 27.

Подписано в печать: 10. 03. 99 г. Тираж: 2532.

Автор оригинал өттөөх саҥа редакция позициятыгар наадыта сөп түбэһэр буолбатах. Сурукка көйүллэр чиҥниир ыарыһахтарыгар аттаатыыбын автор суһ бэлиэтэ этэр.